ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 9ης Δεκεμβρίου 2008 *

Στην υπόθεση C-442/07,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το Oberster Patent- und Markensenat (Αυστρία) με απόφαση της 27ης Ιουνίου 2007, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 27 Σεπτεμβρίου 2007, στο πλαίσιο της δίκης

Verein Radetzky-Orden

κατά

Bundesvereinigung Kameradschaft «Feldmarschall Radetzky»

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους B. Σκουρή, Πρόεδρο, P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts, M. Ilešič (εισηγητή) και A. Ó Caoimh, προέδρους τμήματος, Γ. Αρέστη, A. Borg Barthet, J. Malenovský, U. Lõhmus, E. Levits και L. Bay Larsen, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: J. Mazák
γραμματέας: B. Fülöp, υπάλληλος διοικήσεως,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 24ης Ιουνίου 2008,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— το Verein Radetzky-Orden, εκπροσωπούμενο από τους E. Fichtenbauer και K. Krebs, Rechtsanwälte,

— η Bundesvereinigung Kameradschaft «Feldmarschall Radetzky», εκπροσωπούμενη από τον P. Israiloff, Patentanwalt,

— η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον I. M. Braguglia, επικουρούμενο από την W. Ferrante, avvocato dello Stato,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον H. Krämer,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 18ης Σεπτεμβρίου 2008,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία της πρώτης οδηγίας 89/104/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων (ΕΕ 1989, L 40, σ. 1, στο εξής: οδηγία).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ του Verein Radetzky-Orden (στο εξής: σωματείο Radetzky-Orden) και της Bundesvereinigung Kameradschaft «Feldmarschall Radetzky» (στο εξής: BKFR) σχετικά με την έκπτωση λόγω ελλείψεως ουσιαστικής χρήσεως από τα δικαιώματα επί σημάτων των οποίων δικαιούχος είναι η δεύτερη, η οποία είναι μη κερδοσκοπική ένωση.

Το νομικό πλαίσιο

3 Κατά το άρθρο 12, παράγραφος 1, της οδηγίας:

«Ο δικαιούχος του σήματος είναι δυνατόν να κηρυχθεί έκπτωτος των δικαιωμάτων του εάν, επί διάστημα πέντε συνεχών ετών, δεν έχει γίνει ουσιαστική χρήση του σήματος στο οικείο κράτος μέλος για τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες για τις οποίες έχει καταχωριστεί και δεν υπάρχει νόμιμη αιτία για τη μη χρήση […].»

4 Κατά τη δωδέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας «όλα τα κράτη μέλη της Κοινότητας δεσμεύονται από τη [Σύμβαση για την προστασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, η οποία υπογράφηκε στο Παρίσι στις 20 Μαρτίου 1883, αναθεωρήθηκε για τελευταία φορά στη Στοκχόλμη στις 14 Ιουλίου 1967 και τροποποιήθηκε στις 28 Σεπτεμβρίου 1979 (*Recueil des traités des Nations unies*, τόμος 828, αριθ. 11851, σ. 305, στο εξής: Σύμβαση των Παρισίων)][…] είναι απαραίτητο οι διατάξεις της παρούσας οδηγίας να βρίσκονται σε πλήρη αρμονία με της διατάξεις της Συμβάσεως των Παρισίων […]».

5 Στο αυστριακό δίκαιο, το άρθρο 10a του νόμου του 1970 περί προστασίας των σημάτων (Markenschutzgesetz 1970, *BGBl.* 260/1970, στο εξής: MSchG) έχει ως εξής:

«Η χρήση σημείου που δηλώνει προϊόν ή υπηρεσία αφορά, μεταξύ άλλων:

1. την τοποθέτηση του σημείου επί των προϊόντων, επί της συσκευασίας τους ή επί των αντικειμένων για τα οποία παρέχεται ή πρόκειται να παρασχεθεί η υπηρεσία

2. την προσφορά των προϊόντων, τη διάθεσή τους στο εμπόριο ή την κατοχή τους για τους σκοπούς αυτούς, ή την προσφορά ή την παροχή των υπηρεσιών υπό το συγκεκριμένο σημείο

3. την εισαγωγή ή την εξαγωγή των προϊόντων υπό το συγκεκριμένο σημείο

4. τη χρήση του σημείου στα έγγραφα εργασίας, στις ανακοινώσεις ή στη διαφήμιση.»

6 Το άρθρο 33a, παράγραφος 1, του MSchG ορίζει τα εξής:

«Οιοσδήποτε μπορεί να ζητήσει την ακύρωση της καταχωρίσεως σήματος που έχει, προ πέντε τουλάχιστον ετών, καταχωριστεί στην Αυστρία ή προστατεύεται στην Αυστρία, σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 2, αν δεν έγινε από τον δικαιούχο του σήματος, ή από τρίτο πρόσωπο με τη συναίνεση του δικαιούχου, ουσιαστική χρήση του εν λόγω σήματος εντός της Αυστρίας για τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες για τις οποίες καταχωρίστηκε (άρθρο 10a) εντός των τελευταίων πέντε ετών πριν από την ημερομηνία καταθέσεως της αιτήσεως περί ακυρώσεως, εκτός αν ο δικαιούχος του σήματος μπορεί να δικαιολογήσει τη μη χρήση του σήματος.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

7 Η BKFR ασχολείται, αφενός, με τη διατήρηση στρατιωτικών παραδόσεων, όπως είναι οι εορτές εις μνήμην των ηρώων, η διοργάνωση επιμνημόσυνων λειτουργιών, οι συναντήσεις στρατιωτών και η συντήρηση μνημείων αφιερωμένων στους νεκρούς πολεμιστές, καθώς και, αφετέρου, με φιλανθρωπικά έργα, όπως είναι η συγκέντρωση δωρεών σε είδος και χρηματικών δωρεών και η διανομή τους σε απόρους.

8 Η BKFR είναι δικαιούχος εικονιστικών και λεκτικών σημάτων, που παριστούν κυρίως παράσημα. Τα σήματα αυτά έχουν καταχωριστεί στο μητρώο σημάτων του αυστριακού Γραφείου Ευρεσιτεχνίας και Σημάτων. Η περίοδος προστασίας τους άρχισε στις 8 Ιανουαρίου 1996. Έκαστο των σημάτων καταχωρίστηκε για τις κλάσεις 37, που αφορά μεταξύ άλλων τις υπηρεσίες συντηρήσεως, 41, που αφορά μεταξύ άλλων πολιτιστικές δραστηριότητες, και 42 (νυν 45), που αφορά μεταξύ άλλων κοινωνικές υπηρεσίες, κατά την έννοια του Διακανονισμού της Νίκαιας, για τη διεθνή ταξινόμηση των προϊόντων και των υπηρεσιών με σκοπό την καταχώριση των σημάτων, της 15ης Ιουνίου 1957, όπως αναθεωρήθηκε και τροποποιήθηκε.

9 Η BKFR απονέμει παράσημα και τιμητικές διακρίσεις που αντιστοιχούν στα σήματα για τα οποία πρόκειται στην κύρια δίκη. Επιπλέον, ορισμένα από τα μέλη της BKFR φέρουν τα παράσημα αυτά και τις εν λόγω τιμητικές διακρίσεις στις εκδηλώσεις και επ' ευκαιρία της συγκεντρώσεως και της διανομής δωρεών. Τέλος, τα εν λόγω σήματα είναι τυπωμένα στις προσκλήσεις για εκδηλώσεις, στα έγγραφα καθώς και στην αλληλογραφία της ενώσεως.

10 Στις 17 Αυγούστου 2004, το Radetzky-Orden ζήτησε την ακύρωση των εν λόγω σημάτων λόγω μη χρήσεως κατά την έννοια του άρθρου 33a της MSchG. Προς στήριξη της αιτήσεως αυτής, επικαλέστηκε το γεγονός ότι η BKFR δεν είχε χρησιμοποιήσει τα σήματα στο εμπόριο κατά τη διάρκεια των τελευταίων πέντε ετών.

11 Το ακυρωτικό τμήμα του αυστριακού Γραφείου Ευρεσιτεχνίας και Σημάτων αποδέχθηκε την αίτηση του Radetzky-Orden. Η BKFR άσκησε έφεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Oberster Patent- und Markensenat.

12 Υπό τις περιστάσεις αυτές, το Oberster Patent- und Markensenat αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει το άρθρο 12, παράγραφος 1, της οδηγίας περί σημάτων την έννοια ότι ένα σήμα χρησιμοποιείται (ουσιαστικά) για να διακρίνονται τα προϊόντα και οι υπηρεσίες μιας επιχειρήσεως από τα προϊόντα και τις υπηρεσίες άλλων επιχειρήσεων, αν μια μη κερδοσκοπική ένωση χρησιμοποιεί το σήμα σε ανακοινώσεις εκδηλώσεων, στα

έγγραφά της καθώς και στο διαφημιστικό της υλικό και τα μέλη της φέρουν διακριτικά που παριστούν το εν λόγω σήμα κατά τη συγκέντρωση και τη διανομή δωρεών;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

13 Ως «ουσιαστική χρήση» υπό την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 1, της οδηγίας πρέπει να νοείται η χρήση που δεν γίνεται συμβολικώς απλώς προς διατήρηση των δικαιωμάτων που παρέχει το σήμα. Πρέπει να πρόκειται για πραγματική χρήση που να συνάδει με τη βασική λειτουργία του σήματος, που συνίσταται στην παροχή προς τον καταναλωτή ή τον τελικό χρήστη προϊόντος ή υπηρεσίας εγγυήσεως περί της ταυτότητας προελεύσεως του προϊόντος ή υπηρεσίας, παρέχοντάς του τη δυνατότητα να διακρίνει, χωρίς κίνδυνο συγχύσεως, το εν λόγω προϊόν ή την υπηρεσία από αυτά που έχουν άλλη προέλευση (απόφαση της 11ης Μαρτίου 2003, C-40/01, Ansul, Συλλογή 2003, σ. I-2439, σκέψεις 35 και 36).

14 Όπως το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει, η «ουσιαστική χρήση» του σήματος προϋποθέτει τη χρήση του στην αγορά των προϊόντων ή των υπηρεσιών που προστατεύει το σήμα και όχι μόνον εντός της οικείας επιχειρήσεως. Η προστασία του σήματος και τα αποτελέσματα της καταχώρισής του, τα οποία μπορούν να αντιταχθούν στους τρίτους, δεν μπορούν να διατηρηθούν αν το σήμα απολέσει την εμπορική του λειτουργία, που είναι η εξεύρεση ή διατήρηση αγορών προς διάθεση των προϊόντων ή υπηρεσιών που φέρουν το συστατικό του σήματος σημείο, σε σχέση με προϊόντα ή υπηρεσίες που προέρχονται από άλλες επιχειρήσεις (προπαρατεθείσα απόφαση Ansul, σκέψη 37).

15 Η οικονομική σημασία των σημάτων και της χρήσεώς τους προκύπτει, εξάλλου, από τη Σύμβαση των Παρισίων, στην οποία τα σήματα αναφέρονται με τον όρο «βιομηχανικά

και εμπορικά σήματα». Όπως προκύπτει από τη δωδέκατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας, αυτή πρέπει να ερμηνεύεται σύμφωνα με την εν λόγω σύμβαση.

16 Ως προς το ερώτημα αν μη κερδοσκοπική ένωση μπορεί να θεωρηθεί, εφόσον ασκεί δραστηριότητες όπως αυτές που περιγράφονται στις σκέψεις 7 και 9 της παρούσας αποφάσεως, ότι χρησιμοποιεί ουσιαστικώς το σήμα κατά την έννοια της προπαρατεθείσας αποφάσεως Ansul, πρέπει να παρατηρηθεί ότι δεν είναι καθοριστικό το γεγονός ότι η προσφορά προϊόντων ή υπηρεσιών γίνεται αφιλοκερδώς.

17 Πράγματι, το γεγονός ότι μια φιλανθρωπική ένωση δεν επιδιώκει κερδοσκοπικό σκοπό δεν αποκλείει ότι αυτή μπορεί να έχει ως στόχο τη δημιουργία και, στη συνέχεια, τη διατήρηση αγοράς προς διάθεση των προϊόντων της ή των υπηρεσιών της.

18 Επιπλέον, όπως δέχθηκε το Radetzky-Orden με τις γραπτές παρατηρήσεις του ενώπιον του Δικαστηρίου, υπάρχουν αμειβόμενες υπηρεσίες αγαθοεργίας. Συγκεκριμένα, στη σύγχρονη κοινωνία έχουν εμφανιστεί διάφοροι τύποι ενώσεων που δεν επιδιώκουν κερδοσκοπικό σκοπό, οι οποίες, εκ πρώτης όψεως, παρέχουν δωρεάν τις υπηρεσίες τους, αλλά οι οποίες, στην πραγματικότητα, χρηματοδοτούνται με επιχορηγήσεις ή λαμβάνουν αμοιβές υπό διάφορες μορφές.

19 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι δεν αποκλείεται τα σήματα που καταχώρισε μη κερδοσκοπική ένωση να έχουν λόγο υπάρξεως καθόσον μπορούν να προστατεύουν την ένωση από την ενδεχόμενη χρήση από τρίτους, στο πλαίσιο της συναλλακτικής ζωής, πανομοιότυπων ή παρόμοιων σημείων.

20 Όσον η οικεία ένωση χρησιμοποιεί τα σήματα των οποίων είναι δικαιούχος για τον προσδιορισμό και την προώθηση των προϊόντων ή υπηρεσιών για τις οποίες αυτά έχουν καταχωριστεί, αυτή προβαίνει σε πραγματική χρήση αυτών, η οποία αποτελεί «ουσιαστική χρήση» κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 1, της οδηγίας.

21 Πράγματι, οσάκις μη κερδοσκοπικές ενώσεις καταχώρισαν ως σήματα τα σημεία που αυτές χρησιμοποιούν για την αναγνώριση των προϊόντων ή των υπηρεσιών τους, δεν είναι δυνατόν να προσαφθεί στις εν λόγω ενώσεις ότι δεν κάνουν πραγματική χρήση των σημάτων αυτών, εφόσον τα χρησιμοποιούν για τα εν λόγω προϊόντα ή υπηρεσίες.

22 Εν πάση περιπτώσει, όπως διαπίστωσε το Δικαστήριο στη σκέψη 37 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Ansul και όπως παρατήρησε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 30 των προτάσεών του, η χρήση του σήματος από μη κερδοσκοπική ένωση κατά τη διάρκεια καθαρά ιδιωτικών εκδηλώσεων ή για την αναγγελία ή την προώθηση αυτών συνιστά εσωτερική χρήση του σήματος και όχι «ουσιαστική χρήση» κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 1, της οδηγίας.

23 Στο αιτούν δικαστήριο απόκειται να εξετάσει αν η BKFR έκανε χρήση των σημάτων, των οποίων αυτή είναι δικαιούχος, για να αναγνωρίζονται από το κοινό τα προϊόντα της και οι υπηρεσίες της και να προωθούνται ή αν αυτή, αντιθέτως, περιορίστηκε σε εσωτερική χρήση.

24 Κατόπιν όλων των προεκτεθέντων, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί ως απάντηση ότι το άρθρο 12, παράγραφος 1, της οδηγίας έχει την έννοια ότι σήμα αποτελεί αντικείμενο ουσιαστικής χρήσεως οσάκις μη κερδοσκοπική ένωση το χρησιμοποιεί στις σχέσεις της με το κοινό, για την αναγγελία εκδηλώσεων, στα

έγγραφά της καθώς και στο διαφημιστικό της υλικό, και τα μέλη της φέρουν διακριτικά που παριστούν το εν λόγω σήμα κατά τη συγκέντρωση και διανομή δωρεών.

Επί των δικαστικών εξόδων

25 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαίνεται:

Το άρθρο 12, παράγραφος 1, της πρώτης οδηγίας 89/104/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων, έχει την έννοια ότι σήμα αποτελεί αντικείμενο ουσιαστικής χρήσεως οσάκις μη κερδοσκοπική ένωση το χρησιμοποιεί στις σχέσεις της με το κοινό, για την αναγγελία εκδηλώσεων, στα έγγραφα εργασίας της καθώς και στο διαφημιστικό της υλικό, και τα μέλη της φέρουν διακριτικά που παριστούν το εν λόγω σήμα κατά τη συγκέντρωση και διανομή δωρεών.

(υπογραφές)